

NEJKRÁSNEJŠÍ SBÍRKA

KRAJINY
ČESKÉ A SLOVENSKÉ REPUBLIKY





MILOSLAV NEVRLÝ



NEJKRÁSNEJŠÍ SBÍRKA

KRAJINY ČESKÉ A SLOVENSKÉ REPUBLIKY

MALVERN

© Miloslav Nevrlý, 2023

Foto © Libor Hofman

© Jakub Hlaváček – Malvern, 2023

PŘEDMLUVA ze starých časů

CAELUM NON ANIMUM MUTANT,
QUI TRANS MARE CURRUNT.

Quintus Horatius Flaccus

ZA OKNY GYMNÁZIA svítila všechna naděje horkého června a nebylo proto snadné se soustředit na překlad dva tisíce let starých latinských slov. Navíc: římský básník v nich varoval před něčím, co nám seabeméně nehrozilo. Je prý zbytečné opouštět vlast a vydávat se na daleké marné cesty, protože na nich pouze „nebe nad hlavou a nikoli svého ducha a svoji mysl změní ti, kteří se plaví za moře“. Byli bychom se rádi plavili, rádi usínali pod cizími oblaky, ale nebylo nám to dopřáno, protože Horácia jsme četli v kvintě a psal se rok 1949. Československo, ta nádherná a dnes již zaniklá země, bylo obtočeno ostnatými dráty a moře, pouště, tundry, stepi, hory i džungle zbytku zeměkoule byly nepředstavitelně vzdálené. Ale trýznivá touha po neznámých krajích nebyla proto o nic menší.

A tehdy jsem začal se svou sbírkou. Každým létem rostla a krásněla, byla sličná, pestrá a nezničitelná, nebylo ji možné zcizit. Ani v nejlepších londýnských aukčních síních bych takovou nekoupil. Sbírkou československých krajin, hor, nížin, lesů i planin. Nejkrásnější sbírkou. Napřed jsem jako chlapec sbíral jen české hory, ale jednoho dne před půl stoletím jsem

přijel poprvé na Slovensko a byl jsem ztracen: v té zemi bylo všechno, po čem jsem toužil. Velehory, travnaté pláně, písčité pouště, skalnaté kaňony, močály, pralesy, slániska, ledovcová jezera, obrovské jeskyně, vodopády, horké roviny s línými řekami, divoké přeje, drahokamy, mrtvá říční ramena, všechno. Moře mi nahrazoval Dunaj, obrovská řeka, která pod Kováčovskými kopci vznešeně plynula do stepních kočovnických zemí, ze kterých sem připlouvaly z Černého moře, vzdáleného odtud tisíc sedm set kilometrů, vryzy, několik metrů dlouzí jeseteři, aby se tady milovaly a daly vzniknout novému životu.

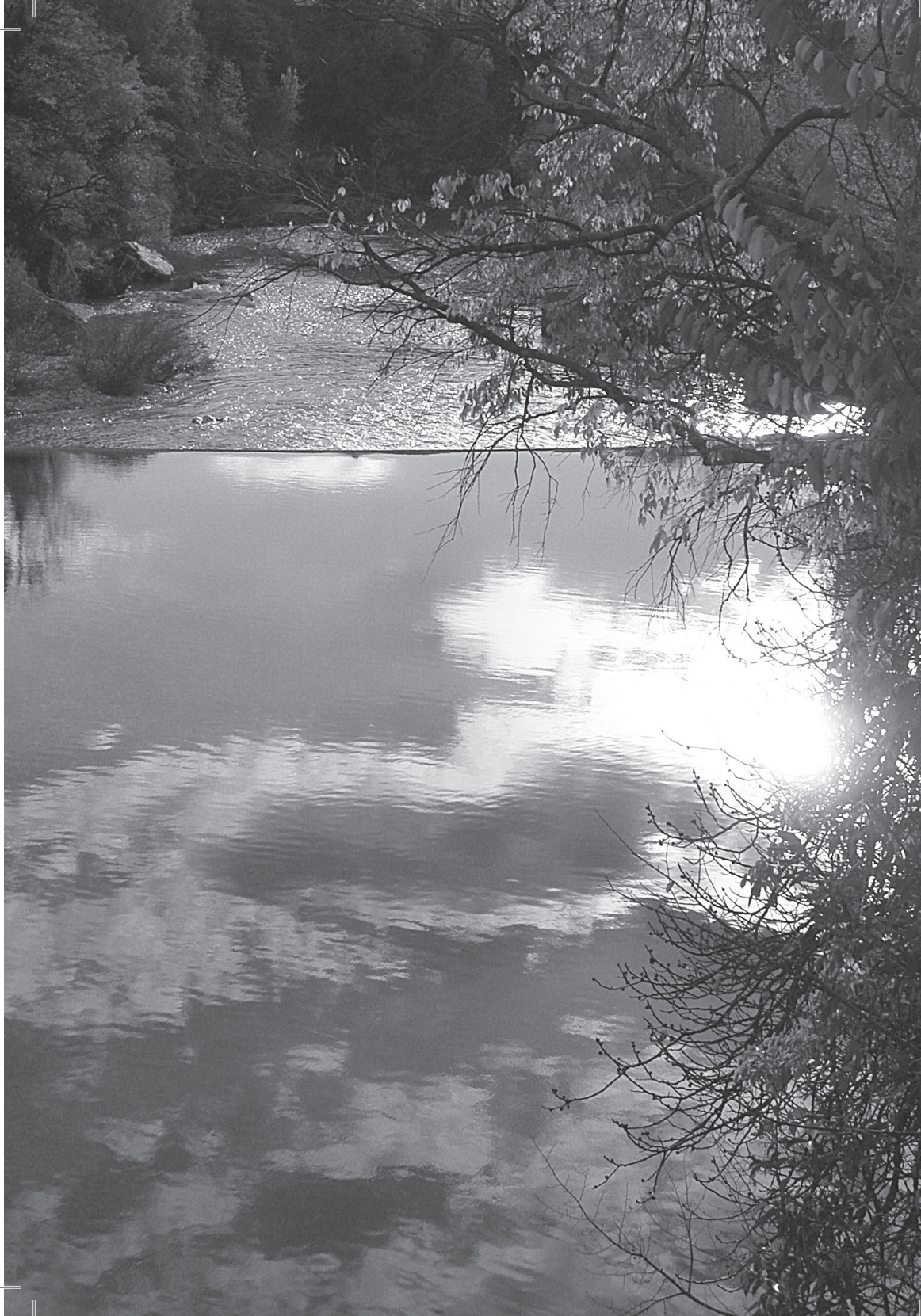
Toulal jsem se Československem celé prázdniny a ty týdny a měsíce dávaly vyšší smysl a cíl marně plynoucím rokům. Průstup dnem Kvačanské doliny v Chočském pohoří mi tehdy nahrazoval balkánské rokle a ostrice Gbeleckých močálů na jižním Slovensku a jejich komáři mi zase rozdírali tělo tak jako jihoamerickým cestovatelům bažiny a moskyti Amazonky. A když jsem šel za deštivé bezměsíčné noci dobytčí stezkou z Revúce vzhůru na Čierny kameň ve Velké Fatře, klouzal a padal do hlubokých, vodou a kravskou močí naplněných jam mezi jednotlivými hřebeny stezky, vzdálenými od sebe na délku kravského kroku, poznal jsem, že ani předhůří Himálaje nemůže být strašlivější a opuštěnější. Jindy jsem se z Gelnice, města, jehož jméno umožňuje si zapamatovat, jak po sobě následuje pět knih Mojžíšových, vyšplhal na Kojšovskou holi, a pak už jen táhl dlouhé dny travnatými a lesnatými hřebeny Karpat k západu přes Kloptáň, Pipitku a Volovec. A západní Rudohoří mezi Klenovským a Lubietovským Veporem? Nádhera! Obří stromy a nevídané houby v Dobročském pralesi. Když jsem se z takového puťáku vrátil domů, trpěl jsem první dny klaustrofobií, úzkostí z uzavřeného prostoru. Tísnilo mě usínat mezi čtyřmi stěnami a pod nízkým stropem pokoje mi chyběly hvězdy nad hlavou a vysoké nebe.

Mnoho hor a nížin Československa, které jsem pro sebe objevil a uložil do duše, se později během let stalo velkoplošnými chráněnými územími, tedy národními parky a chráněnými krajinnými oblastmi. Potěšilo mne,

že i jiní lidé dokázali ocenit nejkrásnější a nejpozoruhodnější kraje Čech, Moravy, Slezska i Slovenska. Jejich plocha nakonec tvořila víc než patnáct procent území Československa.

A pak se změnilы časy. Náhle bylo možno cestovat. Zprvu jen někam, později kamkoli. I já jsem to zkusil a toulal se mnoha cizími kraji, ale čím déle jsem to dělal, tím častěji jsem vzpomínal na dávnou četbu Horácia a dával starému básníkovi za pravdu: do duše mně již nic dalšího, pro život nezbytného, nevstupovalo. Proto jsem před deseti roky neodmítl přání skautského časopisu a po tři roky jsem mladým a stejně – jako kdysi já – dychtivým lidem popisoval ony dnes zákonem chráněné krajiny jejich rodné země, tehdejšího Československa. Chtěl jsem, aby si i oni založili svoji nejkrásnější sbírku a poznali tak radost z hořce vonících trav i z čiré vody na horách svého domova. Protože to je nutné začít dělat již v mládí. Je takřka symbolické, že s posledním číslem časopisu a zároveň s mým posledním textem skončila, vinou naší nebetyčné nemoudrosti, i existence té krásné země dvou bratrských národů, republiky Československé.

Snad mi tedy čtenář nebude zazlívát, že jsem si přál, aby v knižním vydání Nejkrásnější sbírky nechyběly národní parky a chráněné krajinné oblasti Slovenska. Země, kterou si trvale spojuji se slovem vlast a které vděčím za to, že mi její krásy pomohly nejen přežít dávné neveselé časy, ale i poznat starou básníkovu pravdu, že v rodné zemi lze prožít plný, bohatý a nádherný život.



Kraj petrolejky a tichých večerů

CHRÁNĚNÁ KRAJINNÁ OBLAST ORLICKÉ HORY

HÍÍÍÍÉÉÉÉ!!! Orlí hlas se nesl nad tmavnoucí plání. Náš pozdrav Orlí horám! Při každém zvolání jsme nadskočili, mávali rukama a snažili se vznést nad šerlišskou louku a sletět z hraničního hřebene, na který jsme právě vystoupali z Čech, na druhou stranu, do polského Kladska, jiné země, jiného pomoří. Vzduch byl nádherně chladný a průzračný a daleko do Kladska se tehdy táhly horské smrkové lesy. Stáli jsme přímo na státní hranici. Na protějším svahu, již v polských Bystřických horách, svítila v zapadajícím slunci jezera vzdálených rašelinišť. Tam jsme chtěli doletět. Ale nikdy jsme nevzlétli, ruksaky nás táhly k zemi. Alespoň jsme to zkusili! To bylo skoro před půl stoletím.

Od té doby jsme na hřebenech Orlických hor mnohokrát volali hlasem skalních orlů a mávali perutěmi. Někdy na sněhu, jindy na podzimem umrzlé trávě, kdy z Kladska troubili jeleni. Nebo na letní louce, dodaleka porostlé nizoučkým horským svízelem. Také zjara, kdy se potoky sněhových vod hnaly do údolí a hory voněly. Za takových dnů létaly červené i žluté křivonosky od smrku ke smrku a hlasitě volaly. Orlické hory byly totiž krajem smrkových lesů a Bukačka, horská bučina a dnes přírodní rezervace, byla už tehdy zvláštností. Svou hořkou a kyprou vůní, šťavnatými rostlinami, mohutnými stromy, vlhkým podrostem i sykavým zpěvem lesních budníčků se odlišovala od přísných smrčin. V nich byly zase nejkrásnější čisté porosty metličky křivolaké, něžné trávy: jí porostlé lesní okraje se podobaly srsti hebkého zeleného zvířete, suché a husté. Hodiny

ses v ní mohl převalovat v horkém slunci. Teprve až ze smrkových houštin začaly zpívat červenky, byl čas jít domů. Na Orlické hory přicházel večer a po něm hvězdnatá noc. Vždycky jsem měl pocit, že v Orlických horách a v kraji pod nimi se narodil kdosi dobrý, že tam žijí úctyhodní a zbožní lidé. Snad proto, že jsem v mládí čítal Jiráskovy knihy, které se tam odehrávaly, možná proto, že si pamatuji, že babička Boženy Němcové pocházela „z Olešnice, pohorské vesničky na slezských hranicích, kde žila v malé chaloupce“. A Olešnicí na severu Orlické hory začínají a daleko odtud na jihu, u Zemské brány, končí. Skalami a roklí Zemské brány se tam prodírá do Čech Divoká Orlice, řeka, která těm horám dala jméno. Je to hraniční kraj. Nebýt toho, že císařovna Marie Terezie ztratila v roce 1742 za slezských válek i kladskou část Slezska, mohl bys jít dnes volně a bez cestovního pasu až k pramenům Divoké Orlice, na rašelinná Jezerní pole, za Černá bahna, na horu Umrlec. Až tam, do kraje hrůzostrašných jmen, jsme kdysi chtěli doletět jako orli. Ale doba nám tehdy nepřála. Ušklibáš se trochu při zmínce o historii nebo literatuře? Nebaví tě to a přeskakujes řádky? Děláš chybu, než se někam vypravíš, snaž se o tom kraji dozvědět co možná nejvíc. Nakonec (a jednou na to přijdeš sám) není na světě nic lepšího a uspokojivějšího než se neustále vzdělávat a poznávat věci do hloubky. Nemusí to být samozřejmě vždycky jen dějepis nebo knížky, co ti otevře oči. Já jsem si z Orlických hor přinesl celoživotní poznání z černé chalupy ve stráni pod šerlišskou loukou. Každý den jsme tam večer chodili pro kozí mlíko. Ne mléko, ale mlíko, ke koze se to líp hodí. V chatrči žili dva staří lidé, manželé. A bílá bezrohá koza. Mluvili na ni i na sebe houkavou nesrozumitelnou němčinou. Dřevěný dům nádherně voněl prací, senem a hnojem a byl úplně tmavý. Prošátřali jsme se černou chodbou, zaklepali. Nad mohutným stolem zářila lampa na petrolej, skalní olej. Zalávala stůl teplým, žlutavým světlem. Na stěnách a trámech se chvěly stíny, tam panovalo příšeří. Na kachlových kamnech litinový hrnec s brambory. Ve světnici byly jen jednoduché, užitečné a trvanlivé věci. Důkladné. A všude tichý mír. Poznal jsem, jak dobře se dá žít i při úplně

skromnosti, jen s bílou kozou a chundelatým psíkem, s loukou a brambory. Ti dva lidé vůbec neměli koš na odpadky! Všechno se dalo upotřebit, sníst, spálit, zkrmit, zužitkovat. Všude čisto, za domem v louce studánka. Zaplatili jsme pár halířů a loudali se šerem a rosou s bandaskou modravé tekutiny vzhůru loukou. Byla hladce posekána, tráva tam tehdy znamenala život. Často na tu louku vzpomenu, když vidím po Čechách zničené, zarostlé, pošlapané a nesečené louky. Trochu nouze by nám neuškodilo, daří se nám příliš dobře! Doma, v naší chatě, staré šerlišské škole, jsme z mlíka vylovili kozí chlupy, ukrojili chleba a těšili se na další den, další dny. Co může být krásnějšího?

Až někdy přijdeš ty na hřeben Orlických hor, na šerlišskou louku, ke staré, dávno zrušené jednotřídce u slezské hranice, počkej, až ti pod perutě zavane vítr polák. Pak skákej co možná nejvýš, nepřestávej, mávej křídly a na celé hory volej divoké orlí hiiiiéééé!!!

MILOSLAV NEVRLÝ
NEJKRÁSNĚJŠÍ
SBÍRKA

KRAJINY
ČESKÉ A SLOVENSKÉ REPUBLIKY



Vydalo nakladatelství Jakub Hlaváček - Malvern

Vydání čtvrté, upravené

Redakce a jazyková korektura: Jakub Fráňa

Grafická úprava a fotografie: Libor Hofman

Vytiskla tiskárna Finidr s.r.o.

ISBN: 978-80-7530-407-0

www.malvern.cz